

Lausunto yritysten hallinnollisen taakan keventämisehdotuksesta

Tämä lausunto koskee työ- ja elinkeinoministeriön perustaman yritysten hallinnollisen taakan vähentämistä selvittävän ohjausryhmän 18.12.2008 julkaisemaa väliraporttia. Ministeriön lausuntopyynnössä 30.12.2008 lausunnot pyydettiin antamaan 2.2.2009 mennessä.

Lausunnon antaja, Talusteema on vuodesta 1999 lähtien ilmestynyt verkkolehti, joka on erikoistunut pienyrityksiin ja taloushallintoon. Talusteema ei ole vain pelkkä lehti, vaan verkossa lehden tuottaminen on kaksisuuntaista, jolloin emme puhu luki-joista vaan jäsenistä. Talusteeman jäsenet muodostavat verkkoyhteisön, jossa on vankkaa kokemusperäistä tietoa yrittämisestä ja yritysten taloushallinnosta. Tämä lausunto julkaistaan Talusteeman verkkosivuilla. Näin jäsenet voivat ottaa siihen kantaa verkkolehden keskustelufoorumeilla.

Lausunnon kirjoittaja on Talusteeman päätoimittaja, ekonomi **Lassi Mäkinen**, jolla on monipuolinen yritystoimintaan suuntautunut koulutustausta, lähes 40 vuoden työkokemus yritysten taloushallinnon ja tietotekniikan asiantuntija- ja johtotehtävistä sekä 28 vuoden kokemus yrittämisestä ja tästä ajasta 18 vuoden kokemus tilitoimistoalasta.

Euroopan komission vuonna 2007 aloittama toimintaohjelma yritysten hallinnollisen taakan keventämiseksi on Suomessa otettu liian kevyesti. Hanke on myöhässä aikataulusta, vaikka moni jäsenmaa, mm. Ruotsi on jo edennyt siinä pitkälle. Meillä ei ole tehty kustannusselvitystä, josta kävisi ilmi, mitkä ovat hallinnollisen taakan painopisteet.

Suomessa hanketta on toteutettu virkamiesvetoisesti kysymättä riittävästi yrittäjien ja yritysten hallintotaakasta eniten tietävien taloushallinnon ammattilaisten näkemyksiä. Hankkeessa ei ole vakavasti otettu huomioon sitä tosiasiaa, että hallinnollinen taakka on raskainta kaikkein pienimmille yrityksille. Ohjausryhmä etenee väärässä järjestyksessä, kun se on valinnut ilmoitusmenettelyiden sähköistämisen tien eikä ole kunnolla perehtynyt tiedonkeruun ja ilmoitusten yksinkertaistamiseen.

Seuraavassa käsitellään edellä lueteltuja asioita yksityiskohtaisesti.

Aikataulu

Ohjausryhmä ehdotti väliraportissaan kansallisen hallinnollisen taakan vähentämistavoitteen asettamista. Väliraportti valmistui 18.12.2008, lausuntopyyntö siitä lähetettiin 30.12.2008 ja lausuntojen antamisen takarajaksi asetettiin 2.2.2009. Näissä puitteisissa on mahdotonta asettaa vähentämistavoite 31.12.2008 mennessä, kuten Eurooppa-neuvosto kevään 2007 kokouksessaan linjasi.

Tavoitteen asettaminen on varsin yksinkertainen toimi, sillä komissio ehdotti jo vuoden 2007 alussa 25 prosentin alentamistavoitetta ja useat jäsenmaat ovat tätä noudattaneet. Jos näin yksinkertaista toimenpidettä ei ole pystytty tekemään, miten käy toimintaohjelman paljon työläämpien osien kanssa? Edessä on hallintokustannusten mittaaminen standardikustannuslaskennan menetelmää käyttäen, kustannustietojen perusteella suurimpien hallinnollisten rasitteiden tunnistaminen, rasitteiden keventämistoimien suunnittelu ja niiden toteuttaminen. Aikaa on vain kolme vuotta vuoden 2011 loppuun, koska ohjelma on tarkoitus päättää kevään 2012 Eurooppa-neuvoston kokouksessa. Siihen mennessä pitäisi asetettu tavoite saavuttaa.

Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen viime keväänä laatimassa selvityksessä varoiteltiin aikatauluongelmasta. Myös komissio on todennut, että Suomen käytännön toimenpiteet hallinnollisen taakan arvioinnissa ja vähentämisessä ovat vaatimattomia muihin jäsenmaihiin verrattuna.

Silloinen valtiovarainministeri **Eero Heinäluoma** vaati 30.1.2007 järjestetyssä Ecofin-neuvoston kokouksessa, että Suomelle on asetettava muita maita alhaisempi hallinnollisten rasitteiden keventämistavoite.

Viivyttelystä ja hanttiinpanemisesta syntyy tunne, että valtio ei halua maamme yritysten pysyvän kilpailukykyisinä kansainvälisessä kilpailussa. Tällainen menettely vaikuttaa suorastaan yritysten kiusaamiselta ja tämä kiusaaminen kohdistuu ensisijassa pienimpiin yrityksiin, koska niitä nämä rasitteet haittaavat eniten.

Painopisteet

Ohjausryhmä eteni väliraportissaan väärässä järjestyksessä, kun se asetti prioriteettialueet, vaikka sillä ei ollut käytettävissään asianmukaisesti tehtyä kustannusselvitystä. Se nojautui varsin puutteellisiin ja jopa tarkoitushakuisesti vääristeltyihin selvityksiin ja kyselyihin.

Elinkeinoelämän keskusliitto teki vuonna 2007 kyselyn, josta karsittiin pois alle viisi henkeä työllistävät yritykset. Tulokset ovat rankasti vinoutuneita, sillä juuri tuossa karsitussa yritysjoukossa hallinnollinen taakka on kaikkein raskain. Elinkeinoelämän keskusliiton selvityksen mukaan kolme ongelmallisinta asiaa ovat: työnantajana toimiminen, verolait ja ympäristölainsäädäntö. Kokemustiedon perusteella voidaan todeta, että suurin osa suomalaisista yrityksistä ei ole milloinkaan kohdannut esimerkiksi ympäristölainsäädäntöä koskevia hallinnollisia rasitteita.

Valtion taloudellinen tutkimuslaitos yritti toukokuussa 2008 valmistuneessa selvityksessään parsia kokoon jotakin olennaista sanottavaa asiasta, vaikka kunnollista tutkimustietoa oli aivan liian vähän tarjolla ja aikaa niukasti. Selvityksen yhteydessä tehtiin pikainen asiantuntijakysely. Sen vastaajiksi valittiin ihmisiä, jotka eivät ehkä milloinkaan elämässään ole edes harkinneet ryhtyvänsä yrittäjäksi. Mukana oli valtion virkamiehiä sekä elinkeinoelämän järjestöjen johtajia ja toimihenkilöitä. Valtion taloudellisen tutkimuslaitoksen tekemän kyselyn tulokset olivat odotetusti samankaltaiset kuin Elinkeinoelämän keskusliiton kyselyn tulokset.

Koska Suomessa ei ole kelvollista tutkimustietoa, olisi ohjausryhmä voinut käyttää apunaan Ruotsin vuotta 2006 koskevia tietoja yritysten hallinnollisista kustannuksista. Suomessa lainsäädäntö ja yrittäjyysilmapiiri ovat samankaltaiset kuin Ruotsissa. Ruotsin selvityksen mukaan eniten hallinnollisia kustannuksia aiheutuu yhtiö- ja kirjanpitolainsäädännöstä. Näihin on vielä lisättävä vuositilinpäätökset ja verotus, koska nämä neljä muodostavat kokonaisuuden, johon voidaan yhdessä vaikuttaa.

Kirjanpito, sen perusteella laadittava tilinpäätös, sen tarkastaminen sekä vero- ja yhtiölainsäädännön mukaiset kirjanpilotietojen tiedonantovelvoitteet kattoivat Ruotsissa 56 prosenttia kaikista hallinnollisista kustannuksista. Myös ainakin Tanskassa ja Hollannissa hallintokustannusten mittauksissa on saatu samansuuntaisia tuloksia.

Tästä huolimatta Suomen ohjausryhmä ei asettanut kirjanpitoa prioriteettilistansa ensimmäiseksi vaan se on listan toiseksi viimeisenä.

Kirjanpito ja siihen liittyvät em. osa-alueet ovat hallinnollisen taakan keventämisen kannalta ensiarvoisen tärkeitä siitäkin syystä, että ne koskevat kaikkia yrityksiä. Esimerkiksi ohjausryhmän prioriteettilistauksessa maataloustukiin liittyvät menettelyt, elintarviketurvallisuus ja laatu sekä ympäristölupamenettelyt koskevat vain osaa suomalaisista yrityksistä ja viimeksi mainitun osalta kysymys on hyvin marginaalisesta asiasta.

Yrittäjien ja talousammattilaisten kuuleminen

Ohjausryhmässä on 17 jäsentä ja kaksi pysyvää asiantuntijaa. Projektiryhmässä on 22 jäsentä ja myös kaksi pysyvää asiantuntijaa. Näiden 43 henkilön joukossa on vain yksi aito yrittäjä, Vammalan Tilitoimisto Oy:n toimitusjohtaja **Erkki K. Mäkinen**. Mikä muu kansalaisryhmä Suomessa hyväksyisi, että sen asioita käsitellään muiden kuin kyseistä ryhmää edustavien ihmisten kesken?

Esimerkiksi kielivähemmistöt, kaupunkilaiset, maaseudun ihmiset, maahanmuuttajat, naiset, palkansaajat, saamelaiset, vammaiset ja vanhukset eivät tällaista hyväksyisi. Vain lasten ja yrittäjien asioita näyttää tässä maassa olevan tapana käsitellä kuuntelematta riittävästi näiden ryhmien edustajia. Lapsia tällaisissa ryhmissä edustavat heidän vanhempansa. Yrittäjiä vastaavasti edustavat elinkeinoelämän järjestöjen johtajat ja toimihenkilöt, jotka eivät itse ole uskaltaneet ryhtyä yrittäjäksi.

Toinen hankkeen ohjausryhmässä ja projektiryhmässä aliedustettu henkilöryhmä on taloushallinnon ammattilaiset. Heitäkin edustaa vain em. Erkki K. Mäkinen. Taloushallinnon ammattilaisilla on paras asiantuntemus yritysten hallinnollisten rasitteiden vaikutuksista ja kustannuksista. He hoitavat näitä asioita päivittäin omassa työssään.

Tilitoimistoissa työskentelevät taloushallinnon ammattilaiset ovat erikoistuneet kaikkein pienimpien yritysten hallintoasioiden hoitamiseen. Hallinnollisen taakan keventämisessä heillä on juuri sitä oikeaa asiantuntemusta, jota nyt käynnissä olevassa

hankkeessa tarvitaan, koska hallinnollinen taakka on raskainta kaikkein pienimmille yrityksille.

Pienimmät yritykset

Pienimpien yritysten tilannetta ei riittävästi käsitelty ohjausryhmän väliraportissa, vaikka siinä sanotaan seuraavasti:

”Hallinnollinen taakka on usein tyypiltään kiinteämääräistä eikä niinkään suhteessa yritystoiminnan volyymiin. Näin ollen hallinnollisen taakan keventäminen hyödyttää ensisijaisesti nimenomaan pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joiden hallinnollinen taakka on suhteellisesti suurin.”

Pienimmistä yrityksistä on tarjolla puutteellista tietoa, mutta silti aihetta voidaan lähestyä käytettävissä olevan tiedon avulla.

Tilastokeskus laatii vuosittain yritysrekisteristään vuositilaston, jonka vuoden 2007 tietoja käytetään seuraavassa tarkastelussa. Puutteena on mainittava se, että Tilastokeskus sulkee vuositilastostaan pois kaikkein pienimmät, lähinnä sivutoimisesti hoidetut yritykset. Tämä vääristää erikokoisten yritysten vertailua ja on hallinnollisen taakan tarkastelussa ongelmallista. Sivutoimisetkin yritykset ovat toimivia yrityksiä ja saattavat olla niitä yrityksen siemeniä, joista myöhemmin kasvaa suuria puita.

Yleensä yritykset jaetaan pieniin ja keskisuuriin sekä suuriin yrityksiin. Euroopan komissio on ehdottanut myös mikroyrityksen käsitteen käyttöönottoa. Koska erikokoiset yritykset ovat luonteeltaan hyvin erilaisia, jaon tulee olla tarkempi seuraavan taulukon mukaisesti:

Yritysten ja henkilöstön määrät, liikevaihto ja palkat yrityskokoluokittain

Yrityskokoluokka	Henkilöstö	Yritysten lukumäärä	Henkilöstön määrä	Liikevaihto 1.000 euroa	Palkat 1.000 euroa
Nanoyritys	0 – 4	272 294	285 752	39 363 177	4 219 946
Mikroyritys	5 – 9	18 669	119 263	21 253 586	3 505 760
Pienyritys	10 – 49	14 891	287 986	60 221 610	9 368 387
Keskisuuri yritys	50 – 249	2 420	243 462	64 734 412	8 713 549
Suuryritys	250 – 999	538	247 084	77 950 104	9 153 733
Megayritys	1.000 →	105	298 321	111 065 559	11 069 773
Yhteensä		308 917	1 481 868	374 588 448	46 031 148

Lähde: Tilastokeskus, Yritysrekisterin vuositilasto 2007

Yrittäjien määrästä kertova työvoimatutkimus varmentaa taulukon tietojen luotettavuutta. Vuonna 2007 Suomessa oli keskimäärin 300.000 yrittäjää. Yritysten ja yrittäjien lukumäärien välistä eroa selittää osittain se, että monella yrittäjällä on useita yrityksiä. Todellisuudessa ero on suurempi kuin Tilastokeskuksen tietoja käyttämällä saadaan esiin.

Seuraavassa taulukossa on edellisen taulukon perusteella laskettuja lukuja:

Yritysten ja henkilöstön määrien sekä liikevaihdon ja palkkojen osuudet yrityskokoluokittain

Yrityskokoluokka	Henkilöstö	Yritysten lukumäärä	Henkilöstön määrä	Liikevaihto 1.000 euroa	Palkat 1.000 euroa
Nanoyritys	0 – 4	88,14 %	19,28 %	10,51 %	9,17 %
Mikroyritys	5 – 9	6,04 %	8,05 %	5,67 %	7,62 %
Pienyritys	10 – 49	4,82 %	19,43 %	16,08 %	20,35 %
Keskisuuri yritys	50 – 249	0,78 %	16,43 %	17,28 %	18,93 %
Suuryritys	250 – 999	0,17 %	16,67 %	20,81 %	19,89 %
Megayritys	1.000 →	0,03 %	20,13 %	29,65 %	24,05 %
Yhteensä		99,98 %	99,99 %	100,00 %	100,01 %

Lähde: Tilastokeskus, Yritysrekisterin vuositilasto 2007

Lähes kaikki suomalaiset yritykset ovat nanoyrityksiä. Niiden merkitys on yhteiskunnan ja talouden kannalta suuri. Ne työllistävät lähes yhtä paljon ihmisiä kuin megayritykset eikä niiden osuus liikevaihdosta ja palkkasummastakaan ole vähäinen.

Kun edellisen taulukon eri yrityskokoluokkien tietoja suhteutetaan henkilömääriin, saadaan seuraavat tunnusluvut:

Liikevaihto ja palkat henkilöä kohden yrityskokoluokittain

Yrityskokoluokka	Henkilöstö	Liikevaihto euroa/henk.	Palkat euroa/henk.	Palkat liikevaihdosta
Nanoyritys	0 – 4	137 753	14 768	10,72 %
Mikroyritys	5 – 9	178 208	29 395	16,49 %
Pienyritys	10 – 49	209 113	32 531	15,56 %
Keskisuuri yritys	50 – 249	265 891	35 790	13,46 %
Suuryritys	250 – 999	315 480	37 047	11,74 %
Megayritys	1.000 →	372 302	37 107	9,97 %
Keskimäärin		252 781	31 063	12,29 %

Lähde: Tilastokeskus, Yritysrekisterin vuositilasto 2007

Nanoyritysten pieni liikevaihto henkilöä kohti ja vastaavasti megayritysten suuri liikevaihto henkilöä kohti kertovat siitä, että pienimmät yritykset ovat usein palveluyrityksiä ja suurimmat yritykset teollisuus- ja kauppayrityksiä. Jälkimmäisissä yrityksissä liikevaihtoon sisältyvät työsuuden lisäksi myös tavaroiden arvot.

Nanoyritysten huomattavasti keskiarvoa alhaisempi palkkataso selittyy sillä, että yleensä yksi yrityksen työntekijöistä on yrittäjä, joka joko saa tuloja vähän tai ei lainkaan taikka saa tulonsa osinkoina ja voitto-osuuksina eikä palkkana.

Tilastokeskuksen verkkopalvelussa ei ole tarjolla nano- ja mikroyritysten hallintoasioita hoitavista tilitoimistoista jakaumaa yrityskokoluokittain mutta seuraava yhteenvetokin antaa käyttökelpoista tietoa tilitoimistoalasta:

Tilitoimistoala TOL 74121	2007
Tilitoimistoyritysten lukumäärä	4 154
Alan henkilökunnan määrä	10 281
Liikevaihto, 1.000 euroa	670 955
Palkkat, 1.000 euroa	255 655
Henkilömäärä keskimäärin	2,5
Keskipalkka, euroa	24 867
Henkilön keskiliikevaihto, euroa	65 262

Lähde: Tilastokeskus, Yritysrekisterin vuositilasto 2007

Tilitoimistoissa työskentelee siis keskimäärin 2,5 henkilöä, joten lähes kaikki tilitoimistot ovat nanoyrityksiä. Tiedossa on, että alalla on yksi megaluokan konserni, 2 – 3 suuryritystä ja alle kymmenen keskisuurta yritystä. Valtaosa alan yrityksistä on yhden hengen toimistoja.

Lähes kaikki nano- ja mikroyritykset sekä osa pienistä yrityksistä ja vähäisempi osa keskisuurista yrityksistä ostaa taloushallinnon palvelut tilitoimistolta joko kokonaan tai osittain.

Seuraavassa tarkastelussa tehdään olettamus, että tilitoimistoilla on asiakasyrityksiä saman verran kuin Suomessa on nano- ja mikroyrityksiä. Tämä merkitsisi sitä, että 94,2 prosenttia suomalaisista yrityksistä on tilitoimistojen asiakkaita. Olettamusta tukee usein julkisuudessa käytetty arvio, että 95 prosenttia suomalaisista yrityksistä on tilitoimistojen asiakkaita. Suuruusluokka voidaan varmentaa suhteuttamalla Suomen Taloushallintoliiton vuoden 2007 jäsentutkimuksen tietoja Tilastokeskuksen em. tietoihin.

Taulukon 671 miljoonan euron liikevaihto on muille yrityksille kustannuserä, jota voidaan pitää niiden hallinnollisena kustannuksena. Tilitoimistot tuottavat tyypillisesti juoksevaa kirjanpitoa ja tilinpäätöksiä, veroneuvontaa ja -laskelmia sekä ilmoituksia Verohallinnolle. Osa tilitoimistoista tuottaa laskutuspalvelua, ostolaskujen käsittely- ja maksamispalvelua sekä palkanlaskentaa ja siihen liittyviä ilmoituksia. Näitä toimintoja kutsutaan kirjanpidon ammattikielessä osakirjanpidoiksi, koska ne tuottavat tietoa pääkirjanpitoon.

Kokemustiedon perusteella voidaan todeta, että nano- ja mikroyritykset eivät tekisi nykyisen kirjanpito-, yhtiö- ja verolainsäädännön mukaista kirjanpitoa, jos saisivat vapaasti valita. Tätä väitettä todistaa se, että tilinpäätöksen valmistuttua moni yrittäjä kysyy vain: ”Mihin se nimi pannaan?” Jotkut saattavat esittää toisenkin kysymyksen: ”Paljonko viivan alle jäi?” Näillä kysymyksillä ja niiden vastauksilla ei ole mitään tekemistä yrityksen johdon päätöksenteon kanssa. Samalla nämä kysymykset halventavat taloushallinnon ammattilaisten korkeaa ammattitaitoa.

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli vuonna 2007 yhteensä 290.963 nano- ja mikroyritystä. Kun tilitoimistoissa työskenteli 10.281 henkilöä, keskimäärin yksi henkilö hoiti 28 asiakasta.

Tilastokeskuksen tiedoista voidaan myös laskea, että tilitoimistojen asiakkaiden keskimääräinen henkilökoko oli 1,4 henkilöä. Ne ovat siis pienempiä kuin keskimäärin 2,5 henkilöä työllis-

tävät tilitoimistot. Kokoluokka kummassakin on kuitenkin sama, mistä seuraa se, että tilitoimistot ovat parhaita yritysneuvoja Suomen nano- ja mikroyrityksille.

Tätä paremmuutta vielä korostaa se, että asiakkaat yhteydessä tilitoimistoonsa joka kuukausi. Tilitoimistojen toimeksiantosopimukset ovat pitkäaikaisia, jolloin toimiston henkilökunta tuntee ”potilaansa sairauskertomuksen syntymästä kuolemaan saakka”. Tilitoimistolla on käytettävissään yrityksen taloudellinen aineisto, josta on saadaan tietoa yrityksen pitämiseksi terveenä ja ongelmien ilmettyä yrityksen tervehdyttämiseksi. Tähän tärkeään työhön tilitoimistoilla ei kuitenkaan ole aikaa, sillä hallinnollisiin rasitteisiin liittyvät määräajat ja laiminlyöntimaksut pakottavat alan ammattilaiset keskittymään valtion edellyttämien tehtävien hoitamiseen.

Jos jaamme tilitoimistoalan 670.955.000 euron kokonaisliikevaihdon nano- ja mikroyritysten lukumäärällä, saamme asiakasyrityksen keskimääräiseksi tilitoimistokuluiksi 2.306 euroa vuodessa. Kun asiakasyrityksen keskimääräinen liikevaihto on 208.332 euroa, tilitoimistokulut ovat 1,1 prosenttia liikevaihdosta. Tämä keskiarvo jakautuu siten, että kaikkein pienimmillä nanoyrityksillä tilitoimistokulut ovat 3 – 5 prosenttia liikevaihdosta ja suurimmilla mikroyrityksillä hieman alle prosentin. Tilitoimistossa asiakastyön aloittaminen ja lopettaminen on yhtä työlästä riippumatta siitä kuinka paljon itse työtä tehdään siinä välissä. Myös ilmoituslomakkeiden täyttämiseen kuluu yhtä paljon aikaa riippumatta niihin merkittävien lukujen suuruudesta.

Käytännön kokemustiedon mukaan tilitoimistossa työskentelevä henkilö tekee asiakastöitä keskimäärin noin 70 prosenttia työajastaan. Vuodessa asiakastyöhön käytettävä aika on tällöin noin 160 päivää. Tilitoimistoalan liikevaihdon perusteella voidaan laskea, että tehollisen asiakastyöhön tehdyn työn hinta 405 euroa/päivä. Kutaakin asiakasta kohden tilitoimistoammattilaisella on keskimäärin 9 työpäivää vuodessa, sillä asiakas maksaa myös tilitoimiston henkilökunnan loma-, sairaus- ja loppojasta. Kaikki kustannukset ovat palvelun hinnassa.

Nano- ja mikroyritys tekee siis näiden laskelmien mukaan vuodessa keskimäärin yhdeksän taksvärkkipäivää valtiolle. Käytännössä luku on suurempi, koska osan hallinnollisesta taakasta kantavat yrittäjä ja hänen työntekijänsä. Yrittäjällä ei ole aikaa tehdä ylimääräistä työtä, mutta toisaalta näin pientä työmäärää varten hänen ei kannata palkata yhtä henkilöä. Järkevää on siis ostaa taksvärkkityö tilitoimistolta. Torp-

parilaki kumottiin 1900 luvun alussa, joten torppien ei sen jälkeen enää tarvinnut tehdä isännilleen taksvärkkipäiviä. Nykyisin yrittäjätorpparit joutuvat tekemään ilmaista työtä valtiolle.

Yrittäjien taksvärkkityö on viimeisten vuosikymmenien aikana lisääntynyt, koska Verohallinto on muuttanut verotusmenettelynsä sellaiseksi, että yksityishenkilöt saavat valmiin veroehdotuksen. Tiedot siihen kerätään sivullisilta, joita tässä tapauksessa ovat yritykset. Myös arvonlisäverotuksen toimeenpano tapahtuu täysin yritysten taksvärkkityönä. Yrityksillä ei periaatteessa pitäisi olla mitään tekemistä henkilöverotuksen ja arvonlisäverotuksen kanssa, mutta silti yritykset on lainsäädännöllä määrätty hoitamaan näitä asiallisesti Verohallinnolle kuuluvia tehtäviä.

Palkkojen ennakonpidätysten vuoksi yritykset joutuvat tekemään tai teettämään monimutkaista palkanlaskentaa. Arvonlisäverotuksen vuoksi ne joutuvat tekemään monimutkaista kirjanpitoa. Tilinpäätökset laaditaan lähinnä vain siitä syystä, että yritysten ja niiden omistajien tuloverot voidaan laskea yrityksen voiton perusteella. Monesti tuloverot ovat pienemmät kuin tilitoimiston kokonaislaskutus vuodessa.

Edellä olevissa tilitoimistoalaa koskevien tilastojen perusteella lasketuissa yritysten hallinnollisen taakan kustannustiedoissa eivät ole mukana tilintarkastajien, verokonsulttien ja juristien kustannukset. Niistäkin suurin osa aiheutuu vain siitä syystä, että lainsäädäntö pakottaa yritystä ostamaan näitä palveluita.

Yhteenvetona voidaan karkeasti arvioida, että nano- ja mikroyritykset tekevät valtiolle yhden työpäivän joka kuukausi.

Lisäksi nano- ja mikroyrityksille aiheutuu hallinnollisia rasitteita siitä syystä, että kirjanpito- ja yhtiölainsäädäntö pakottaa niitä julkistamaan tilinpäätösasiakirjansa kaupparekisterissä. Haitat realisoituvat epäpareiluna kilpailutilanteena.

Suuri myymäläketjuyritys ei joudu laatimaan erillistilinpäätöksiä kaikista myymälöistään, tarkastuttamaan niitä tilintarkastajalla ja julkistamaan kunkin myymälän tilinpäätösasiakirjoja, mutta yhtä myymälää pitävä kilpaileva yritys joutuu tekemään kaiken tämän ainoastaan myymälästään.

Ketjuyritys saa yhden myymälän yrityksen tilinpäätösasiakirjoista kilpailun kannalta arvokasta taloustietoa. Sen sijaan yhden myymälän yritys ei saa ketjuyrityksen tilinpäätöksestä mitään tietoa naapurissaan sijaitsevasta myymälästä. Tämä on yksi syy siihen, miksi pienet kaupat, pajat ja palveluliikkeet vähenevät Suomessa ja suuryritykset valtaavat markkinoita. Kysymys on selvästä hallinnollisesta kustannuksesta.

Taloushallinnon ohjelmat ovat laajoja ja virhealttiita, koska niissä on otettu huomioon kaikki lainsäädännön edellyttämät hallinnolliset menettelyt. Monimutkaiset ohjelmat ovat kalliita. Tämä lainsäädännöstä aiheutuva ohjelmien lisähinta on hallinnollinen kustannus.

Hallinnollista kustannusta voidaan arvioida koituvan siitakin, että taloushallinnon ammattilaiset eivät pysty tuottamaan yrityksen johtamisessa tarvittavaa tietoa, kun heidän aikansa ja osaamisensa tärväytyy hallinnollisten rasitteiden toteuttamisessa.

Edellä olevan perusteella voidaan päätyä johtopäätökseen, että tilitoimistoammattilaiset, tilintarkastajat, verokonsultit ja juristit tekevät nano- ja mikroyrityksille turhaa työtä. Nykytilanteessa tämä suuressa määrin pitää paikkansa mutta todellisuudessa taloudellisen tiedon tuottamiseen yrittäjän päätöksenteon tueksi on olemassa asiallinen tarve. Tätä vain ei pystytä täyttämään, kun hallinnollinen taakka vaatii asiantuntijoiden kaiken huomion ja työajan.

Yrittäjä tarvitsee jatkuvasti tietoa, miten yrityksen rahat riittävät tulevaisuudessa. Rahan riittävydestä huolehtiminen on yritysjohtajan tärkein tehtävä, sillä yritys voi kasvaa terveesti, jos pääosa investointien rahoituksesta on riskiä kantavaa tulo-rahoitusta, ja yritys menee konkurssiin, jos sen rahat loppuvat.

Kirjanpito tulee järjestää siten, että se palvelee yrittäjän tietotarpeita. Sen tulee olla aukottomasti kiinni taloussuunnittelussa. Tällainen tietojärjestelmä voidaan toteuttaa kassavirtalaskennan periaatteella. Kassakirjanpito on joka päivä saumattomasti kiinni kassasuunnittelussa siten, että yrittäjällä on koko ajan käytettävissään elävä kuva yrityksensä talouden kehityksestä tulevaisuudessa.

Kassakirjanpito on yksinkertaista, vaikka se palvelee tehokkaasti yrittäjän tietotarpeita. Sen avulla on olennaisesti täytettävissä Verohallinnon tietotarve. Lisäksi se tuottaa rahoittajille ja muille velkojille merkittävästi hyödyllisempää tietoa kuin tuloslaskelmat ja taseet sekä tulosbudjetit tuottavat.

Tiedonkeruun ja ilmoittamisen yksinkertaistaminen

Ohjausryhmä valitsi horisontaaliseksi prioriteettialueekseen yritysten sähköisen asiointin kehittämisen. Tietojärjestelmistä tulee vaikeakäyttöisiä ja virhealttiita, jos ennen niiden rakentamista ei yksinkertaisteta kohteena olevaa toimintaa. Taloudellisen tiedon tuottamisessa tämä tarkoittaa sitä, että luovutaan turhista ja tulkinnallisista jaksotus-, kohdistus- ja arvostustoimenpiteistä sekä yksinkertaistetaan tietorakenteita ja raportointia.

Kassavirtalaskenta tarjoaa parhaan lähtökohdan yritysten taloudellisen tiedon tuottamisen yksinkertaistamiseen. Tällöin yritykset tuottavat kassakirjanpitoa ja -suunnittelua eivätkä enää tuloslaskentapohjaista kirjanpitoa ja tulosbudjetointia.

EU:n jäsenmaiden suurissa ja megaluokan yrityksissä on pakko noudattaa IFRS-tilinpäätösstandardeja ja tilinpäätösdirektiivejä. Kassavirtalaskennan periaatteita voidaan noudattaa myös näissä yrityksissä, mutta muutos olisi liian raskas, kun vasta hiljattain on siirrytty tilinpäätösstandardien käyttöön. Sama koskee monia keskisuuria yrityksiä.

Suurimmassa osassa pieniä ja keskisuuria yrityksiä voidaan kirjanpidot tehdä tilinpäätösdirektiivejä noudattaen ilman IFRS-standardien aiheuttamaa painolastia. Myös tässä yrityskokoluokassa voidaan soveltaa kassavirtalaskennan periaatteita. Niiden avulla on saavutettavissa merkittäviä säästöjä. Nano- ja mikroyrityksissä kassavirtalaskennan soveltaminen tuottaa suurimmat kustannussäästöt.

Kaikkein pienimmissä nanoyrityksissä kassakirjanpito voidaan hoitaa siten, että yrittäjä mapittaa pankin tiliotteet, laskee ja tilittää niistä arvonlisäverot sekä laatii tilikauden lopusta tuloverolaskelman ja varallisuuslaskelman veroilmoitusta varten laskukonetta hyödyntäen.

Vähän suurempien nano- ja mikroyritysten kassakirjanpito on järjestettävissä siten, että kirjanpito-ohjelma noutaa pankista konekieliset tiliotteet, tiliöi ne kassavirtalaskelman tileille, tuottaa yrittäjälle kassavirtalaskelman joka kuukausi, laskee, ilmoittaa ja laittaa arvonlisäverot maksuun sekä muuntaa kassavirtalaskelman tiedot tuloverolaskelman ja varallisuuslaskelman tiedoiksi veroilmoitusta varten. Kirjanpitolain edellyttämän tasekirjan tuloslaskelma ja tase saadaan aikaan yhdistämällä tuloverolaskelman ja varallisuuslaskelman tietoja.

Jatkuvasti kassasuunnittelua tekevän nano- tai mikroyrityksen kirjanpito kytkeytyy osaksi suunnittelujärjestelmää. Tiedot tulevaisuuden kassavirrasta saadaan myynti- ja ostolaskujen, myynti- ja ostotilausten (ja sopimusten), myynti- ja ostotarjousten sekä toimintasuunnitelmien avulla.

Talusteemaa tuottava Lasmak Oy on tehnyt päivittäin tällaista kassasuunnittelua vuodesta 2003 lähtien ja laatinut juoksevat kirjanpitonsa ja tilinpäätöksensä vuodesta 2006 lähtien. Kokemukset menetelmästä ovat pelkästään myönteiset, mutta nyky-lainsäädäntö haittaa sen täysimittaista hyödyntämistä.

Kassavirtalaskennan soveltaminen edellyttää lainsäädäntöön muutoksia, joiden mukaan kirjanpitoa ja verotusta voidaan hoitaa maksuperusteisesti sekä tilinpäätösraportiksi riittää kassavirtalaskelma.

Kassavirtalaskelma on yrityksen tilinpäätöksen ulkopuoliselle hyödyntäjälle käyttökelpoisempi kuin tuloslaskelma ja tase.

Konkurssi- ja yrityssaneerauslaki säättävät kyseisten prosessien vireillepanemisen kriteeriksi maksukyvyttömyyden. Tätä ei voida mitata tuloslaskelman ja taseen avulla. Esimerkiksi yritys voi tuottaa voittoa, mutta se saattaa silti olla maksukyvytön, jos sen rahat ovat lopussa. Yrityksen velat saattavat olla taseessa varoja suuremmat ja tasearvoja oikaisemallakin tilanne jää samaksi, mutta silti yritys ei välttämättä ole maksukyvytön. Tämä johtuu siitä, että osa veloista erääntyy vasta pitkä ajan kuluttua eikä käyttöomaisuuden poistoilla ja lainan lyhennyksillä kirjanpitolainsäädännön vuoksi saa olla keskinäistä riippuvuutta.

Maksukyvyttömyyden mittaaminen tapahtuu tarkasti vasta maksuhetkellä, joka päivä. Konkurssiin asettaminen ja yrityssaneeraus vireillepanemisen edellyttää tietoa yrityksen tulevasta maksukyvyttömyydestä. Tarvittavat tiedot saadaan kassasuunnittelusta, jonka luvut voidaan jälkikäteen todentaa oikeiksi kassakirjanpidon avulla.

Pankin tai muun rahoittajan kiinnostuksen kohteena on ensisijaisesti tieto, pystyykö yritys maksamaan velkansa korkoineen sovitussa aikataulussa. Tällainen tieto saadaan kassasuunnittelusta, ja kuten edellä todettiin, kassasuunnittelu edellyttää kassakirjanpidon tekemistä.

Velkojat, jotka perivät saataviaan yritykseltä, haluavat tietää, milloin yritys voi maksaa velkansa takaisin. Tätä varten velallisyritys voi tehdä velkojan kanssa maksusopimuksen, joka edellyttää kassasuunnittelun ja -kirjanpidon olemassaoloa. Juuri tällä hetkellä, kun yritysten maksut ovat yhä lisääntyvässä määrin myöhässä, perintätoukimistot ja ulosottovirastot pyytävät velallisilta tällaisia maksusuunnitelmia päivittäin.

Osakeyhtiölaissa on asetettu varojen jakamisen edellytykseksi se, että yritys ei ole maksukyvytön jaosta päätettäessä eikä varojen jakaminen aiheuta sille maksukyvyttömyyttä. Tätä ns. maksukykytestiä varten tarvitaan kassakirjanpidon ja -suunnittelun tuottamat kassavirtalaskelmat lähimenneisyydestä ja -tulevaisuudesta.

Verotarkastuksen kannalta maksuperusteinen kirjanpito on ongelmaton, koska kaikki tapahtumat ovat tarkastettavissa pankkien tilioitteista ja käteiskassojen kirjanpidoista. Maksuperuste ei aiheuta siinä määrin tulkintaongelmia kuin suoriteperuste aiheuttaa, minkä vuoksi moni turha verotuksen muutoksenhaku voidaan välttää. Tämä vähentää sekä verovelvollisen että Verohallinnon ja tuomioistuimien kustannuksia.

Miten tästä eteenpäin?

Suomen tulee asettaa yritysten hallinnollisen taakan alentamistavoite välittömästi. Tavoitteena tulee olla hallinnollisten kustannusten alentaminen 25 prosentilla vuoteen 2012 mennessä siten, että vertailuvuotena on 2009. Vertailuvuodeksi on otettava tämä vuosi siitä syystä, että standardikustannuslaskentaan perustuvat selvitykset tehdään tänä vuonna. Muussa tapauksessa vertailut ovat ilmassa.

Hankkeen ohjaus- ja projektiryhmien sekä niiden asiantuntijoiden kokoonpano on muutettava. Kummassakin ryhmässä on oltava aidoilla nano- ja mikroyritysten yrittäjillä vähintään 60 prosentin kiintiö. Silti ryhmien kokoa ei tule kasvattaa vaan mieluiten pienentää.

Tässä vaiheessa ainoaksi prioriteetiksi tulee valita nano- ja mikroyritysten kirjanpito, sen perusteella laadittava tilinpäätös, sen tarkastaminen, vero- ja yhtiölainsäädännön mukaiset kirjanpilotietojen tiedonantovelvoitteet sekä tilinpäätösasiakirjojen julkistamisen muuttaminen vapaaehtoiseksi. Tietojärjestelmiä ei saa ryhtyä laatimaan ennen kuin lainsäädännön muutoksia edellyttävät lueteltujen asioiden yksinkertaistamistoimet on toteutettu, sillä järjestelmäkehitykseen liian aikaisin uhratut rahat menevät hukkaan.

Pääministeri **Matti Vanhanen** sanoi 23.10.2003 seuraavasti puhuessaan yrittäjäjärjestön tilaisuudessa Seinäjoella: ”Kun jokaisessa puheessa pitäisi olla jokin uusi asia tai idea, niin sen esitän tässäkin puheessa. Mielestäni ensimmäisen portaan madaltamiseksi yksi käypä keino olisi helpottaa yritysten kirjanpitovelvollisuuksiin liittyviä vaatimuksia siten, että pienimmät yritykset samoin kuin yhdistykset, jotka hoitavat koko rahaliikenteensä pankin kautta, voisivat myös koko kirjanpitonsa ja tilinpäätöksensä saada yksinkertaisesti pankin tiliotteesta.”

Nyt on juuri oikea aika toteuttaa pääministerin idea, sillä nano- ja mikroyritysten hallinnollisen taakan keventäminen voi pelastaa yrityksiä konkurseilta, kun ne kansainvälisen taloustilanteen vuoksi ovat joutuneet vaikeuksiin.

Yritysten hallinnollisen taakan selvittämiseksi perustetut työ- ja elinkeinoministeriön ohjausryhmä ja projektiryhmä ovat juuri oikeat elimet, joiden pääministerin idea tulee toteuttaa.